

בבא קמא כ

עניין: המקיף חבירו משלש רוחותיו

קול אליהו אבות

ואולי תטעון דלא ניהא לך בשלש אלה
הגדרים, לכן אמר התנה אבל ועל כרחך
אתה מת, כי בעצמך תשתדל לגדור רוח
הרביעית וגלי דעתך דניהא לך במה
שאתה נוצר ונולד וחי, ולכן על כרחך
אתה עתיד ליתן דין וחשבון דמגלגלין
עליך את הכל (*).

רמב"ם (שם משנה כ"ב) ז"ל כרחך אתה
נוצר, על כרחך
אתה נולד, ועל כרחך אתה חי, ועל כרחך
אתה מת ועל כרחך אתה עתיד ליתן דין
וחשבון לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה.
והנה לכאורה יש בכאן תמיה גדולה אם
כל הדברים המה בעל כרחו אם כן אמאי
בעל כרחך אתה עתיד ליתן דין וחשבון.
אמנם יתבאר על פי מה דאיתא בגמרא
(במסכת בבא דף ד') המקיף את חבירו משלש
רוחותיו חבירו פטור מליתן לו על השלש
מחיצות דיכול לאמר לו מאי אהנית לי
הא הצד הד' היא פתוחה, ועוד הא אני
לא בקשתי ממך הטובה הזאת, אמנם אם
עמד הניקף וגדר הצד הרביעית מגלגלין
עליו את הכל דגלי דעתיה דניהא ליה
בהשלש מחיצות וחייב לשלם חלק השלש
מחיצות ע"ש, והנה כאן ג"כ ביצירת
האדם גדר הקב"ה אותו משלש רוחותיו
בשלש גדרים, והם מה שחשבם התנה
אחת לאחת, א' בעל כרחך אתה נוצר, ב'
בעל כרחך אתה נולד, ג' על כרחך אתה
חי, והנה לפי הדין הנ"ל שהמקיף את
חבירו משלש רוחותיו אין מחייבין אותו
אבל כאשר האדם יחלה ר"ל ונוטה למות
אז משתדל ברופאים להתרפאות מחליו
שיעמוד בחיים, וכל אשר לו יתן בעד
נפשו, צועק ובוכה כי חפץ חיים הוא, אם
כן זה דומה ממש להדין הנז"ל דאם עמד
הניקף וגדר את הצד הרביעית אז מגלגלין
עליו את הכל, דכאן ג"כ גלי דעתיה בזה
דניהא ליה בהנך ג' דברים הנז"ל, וזאת
היא מליצת התנא במשנה, ע"כ אתה נוצר,
ועל כרחך אתה נולד, וע"כ אתה חי,

קול אליהו - הערה

(*) עיין בקשר יסודי העיקריים פי' ויקהל שכתב שם ששמע ממורו ורבו הגאון מנח"י ז"ל רמ"מ
דוואלין בעהמ"ה סי' העמק שלח שלח שפסע אחת ישבו התלמידים סביב לשלחנו של מרן
החסיד הנרי"א ז"ל ונחלצת בתוכם גם הרב המניח המפירסם מדוכנא מו"ה יעקב ז"ל, ונחלצת
לפניהם המשה הזאת, ואז אמר הנרי"א ז"ל הביאור הזה, והוא פלאי, והמניח מדוכנא המתיק
תיכף דכרו אלה על פי קטל עכ"ל, והנני להעתיק בכאן המשל המוזנא בזיוה ספרים, דהי'
לחיש שתי כוונות אחת כעגרה ורעת המראה מאד ואחת רעה בתכונתה וזרה וארורה גדולה מאד
אשר נעבור זה אין איש רוצה לקחתה, ויהי היום ויבוא שדכן ידוע ויאמר לו הנה יש שני
אנשים אחד סומא ואחד חרש, ומעתה אם יש את נפשך יקח הסומא את בתיך העכורה ולא
יראה מה הוא בומר לו, והחרש יקח הארורה ולא ישמע לעקבה הנאה אליו, וייעב הדבר לפני
האיש ויעש כן, ויהי כאשר עברו כמה שנים והזוגות האלו גדלו והליוהו בעושר רב וגם עשו
פרי, ויהי היום ויעבור שם רופא מומחה ויאמר כי יש לאל ידו לפקח הסומא ולרפא החרש,
ויבוא הרופא לביתם וימרו אתו ליתן לו סך מרובה לרפא אותם, ויהי כי ריפא אותם נפלה
מחלוקת גדולה בין הזוגות, זה ראה את רעת המראה בצבולו, וזה שמע קולי קולות
הארורה בזהליו, ויהי כאשר בא הרופא לבקש משכורתו ולא רצו ליתן לו באמרו כי עוד רע
גדולה גרם להם כי עתה יראו וישמעו מה הגיע עליהם לכן אין לו דמים בעד זה, ויבואו
לבית המשפט ויערכו טענותיהם לפני השופט, ויאמר הרב להרופא כן אמת שעשית להם רעה
גדולה יותר מהטובה שעשית עמם, לכן מוכרח אתה להסיר הרעה מנגד עיניהם ולהשיבם
כבתחילה אם לאל ידוך, ויאמר הרופא עוד יותר נקל לי להחזירם כבתחילה יותר נלרפאם,
ויהי כאשר שמעו שני האנשים האלו את השפסא אשר יאמר מפי הרב ענו ואמרו כי אין רלווס
בזה, אז אמר הרב אם זאת איפוא חייבים אתם לשלם להרופא כל משכורתו שלימה, כן הנמשל
כאן דבעל כרחך אתה נוצר :